

Голові разової спеціалізованої вченої ради
з розгляду та захисту дисертації на
здобуття ступеня доктора філософії

Голові разової спеціалізованої вченої ради ДФ 38.053.030

Чорноморського національного
університету імені Петра Могили,
доктору наук з державного управління,
професору
Антоновій Людмилі Володимирівні

ВІДГУК

Грицишена Дмитрія Олександровича, доктора наук з державного управління, професора кафедри економічної безпеки, публічного управління та адміністрування, першого проректора, Державного університету «Житомирська політехніка» на дисертаційну роботу **Непши Олексія Івановича** на тему: **«Механізм впровадження штучного інтелекту в антикорупційну діяльність держави в умовах реформування судової влади в Україні»** на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Актуальність теми дисертаційної роботи

Актуальність дослідження механізму впровадження штучного інтелекту в антикорупційну діяльність держави в умовах реформування судової влади в Україні зумовлена тим, що корупція залишається одним із найскладніших викликів для демократичного розвитку, правової державності та європейської інтеграції України. У період глибоких інституційних трансформацій, воєнних загроз, посилення суспільного запиту на справедливість і прозорість традиційні інструменти протидії корупції вже не завжди здатні забезпечити належну швидкість, точність і превентивність державного реагування. Особливої ваги це набуває у сфері судової влади, оскільки саме суд є останньою інституційною гарантією захисту прав людини, законності та відповідальності посадових осіб. Європейська комісія у звіті щодо України за 2025 рік окремо пов'язує прогрес України з питаннями верховенства права, функціонування судової системи та боротьби з корупцією, що підкреслює стратегічне значення цієї проблематики для держави.

Водночас розвиток цифрової держави та офіційне закріплення напрямів використання штучного інтелекту в Україні створюють принципово нові можливості для антикорупційної політики. Застосування штучного інтелекту може забезпечити автоматизований аналіз великих масивів даних, виявлення ризикових зв'язків, прогнозування корупційних загроз, моніторинг судових

ризикових зв'язків, прогнозування корупційних загроз, моніторинг судових рішень, декларацій, закупівель, кадрових процедур та інших сфер, у яких корупційні ризики мають прихований або системний характер. Кабінет Міністрів України у 2025 році затвердив план заходів з реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту на 2025–2026 роки, що підтверджує державний інтерес до практичного впровадження таких технологій. Саме тому наукове обґрунтування механізму впровадження штучного інтелекту в антикорупційну діяльність є не лише теоретично значущим, а й практично необхідним для формування ефективної, прозорої та підзвітної моделі державного управління в умовах судової реформи

Системний підхід здобувача до розробки рекомендацій щодо впровадження штучного інтелекту в антикорупційну діяльність держави в умовах реформування судової влади в Україні підтверджує високу наукову та прикладну значущість обраного напрямку. З огляду на вищезазначене, актуальність теми дисертаційного дослідження **Непши Олексія Івановича** не викликає сумнівів.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційну роботу виконано відповідно до тем науково-дослідної роботи Чорноморського національного університету імені Петра Могили: «Трансформація публічного управління та адміністрування в умовах євроінтеграції: політико-правові, історичні та регіональні аспекти» (державний реєстраційний номер: ID 0122U201630), у рамках якої автором представлено механізм імплементації новітнього цифрового інструмента – штучного інтелекту – в антикорупційну діяльність держави; «Організація публічної влади в Україні, реалізація державної політики в соціогуманітарній сфері: культури, освіти, охорони здоров'я, інформаційної безпеки» (державний реєстраційний номер: ID 0122U201631), у рамках якої автором представлено пропозиції, що спрямовані на оптимізацію нормативного врегулювання застосування технології штучного інтелекту в судовій системі.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення та висновки дисертаційної роботи характеризуються високим ступенем обґрунтованості, що досягнуто завдяки репрезентативній джерельній базі та поєднанню загальнонаукових методів (аналізу, синтезу, дедукції) зі спеціальними методами дослідження. Авторська позиція базується на ґрунтовному вивченні нормативно-правового забезпечення антикорупційної діяльності в Україні та країнах ЄС.

Джерельну базу дисертаційної роботи становлять законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти України, що визначають правові засади запобігання та протидії корупції, організації й функціонування судової влади, цифрової трансформації публічного управління, електронного врядування та розвитку штучного інтелекту. У роботі також використано стратегічні й програмні документи, інформаційно-аналітичні матеріали органів державної

влади, судових органів, антикорупційних інституцій, міжнародних організацій, а також наукові напрацювання українських і зарубіжних учених. Комплексне опрацювання зазначених джерел забезпечило достовірність наукових положень, висновків і практичних рекомендацій щодо формування механізму впровадження штучного інтелекту в антикорупційну діяльність держави в умовах реформування судової влади в Україні.

Високий рівень достовірності та практичної значущості отриманих результатів дослідження підтверджується їх апробацією та впровадженням у практичну діяльність благодійних, неурядових, судових і освітніх інституцій.

Дисертаційна робота Непши Олексія Івановича побудована логічно, структуровано та послідовно. Усі три розділи роботи взаємопов'язані між собою й утворюють цілісне наукове дослідження. Дисертація має чітку, науково обґрунтовану структуру, що дало змогу автору повною мірою розкрити предмет дослідження. Зміст розділів свідчить про глибоке опрацювання теоретичного матеріалу та прикладних аспектів обраної теми.

У першому розділі здобувач здійснив систематизацію наукових підходів до розуміння сутності штучного інтелекту як інструменту модернізації публічного управління та антикорупційної діяльності держави. Автором розкрито теоретико-методологічні засади використання цифрових технологій у сфері запобігання та протидії корупції, визначено місце штучного інтелекту в системі сучасних управлінських механізмів, а також обґрунтовано його потенціал для виявлення, прогнозування й мінімізації корупційних ризиків. Особливу увагу приділено трансформації антикорупційної політики в умовах цифровізації державного управління та реформування судової влади в Україні.

У другому розділі дисертант проаналізував сучасний стан правового, організаційного та інституційного забезпечення впровадження штучного інтелекту в антикорупційну діяльність держави. Здобувачем охарактеризовано особливості функціонування антикорупційної інфраструктури України, досліджено проблеми застосування цифрових інструментів у сфері публічного управління та судової влади, а також визначено основні корупційні ризики, що виникають у процесі автоматизованого розподілу судових справ, обробки управлінських даних і прийняття адміністративних рішень. Важливим здобутком розділу є виявлення недоліків чинних механізмів запобігання корупції та обґрунтування необхідності переходу до ризик-орієнтованої моделі антикорупційного управління із застосуванням можливостей штучного інтелекту.

У третьому розділі здобувачем сформульовано практичні напрями вдосконалення механізму впровадження штучного інтелекту в антикорупційну діяльність держави в умовах реформування судової влади в Україні. Особливої уваги заслуговують авторські пропозиції щодо запровадження інноваційної моделі автоматизованого розподілу судових справ і матеріалів із використанням прогнозного коефіцієнта складності справи та її орієнтовної ваги. Такий підхід дозволяє мінімізувати корупційні ризики, запобігти маніпуляціям під час розподілу справ, усунути суб'єктивізм у визначенні складності судових матеріалів і збалансувати навантаження між суддями. Крім

того, у розділі обґрунтовано організаційно-правові, етичні та управлінські умови безпечного й ефективного застосування штучного інтелекту в антикорупційній сфері.

Отже, зміст розділів дисертаційної роботи свідчить про послідовне розкриття заявленої наукової проблеми: від теоретичного осмислення штучного інтелекту як інструменту антикорупційної діяльності - до аналізу сучасного стану його правового й організаційного забезпечення та формулювання прикладних рекомендацій щодо його впровадження в умовах реформування судової влади. Така логіка побудови роботи забезпечила цілісність дослідження, наукову обґрунтованість висновків і практичну спрямованість запропонованих рекомендацій.

Загалом, структура дисертації чітка і зрозуміла, матеріал викладено грамотно та послідовно, авторські висновки та узагальнення підтверджені науковим аналізом. Висновки за кожним розділом є обґрунтованими, достовірними, повними та відповідають поставленим завданням.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів

Достовірність одержаних наукових результатів, висновків та рекомендацій дисертаційної роботи забезпечується чітко визначеною методологією, відповідністю обраних методів об'єкту, меті та завданням дослідження, а також якісним аналізом значного обсягу теоретичного матеріалу та нормативно-правової бази. Автором опрацьовано масив джерел, що дозволило сформулювати репрезентативні висновки, які мають високу наукову та практичну значимість.

Дисертаційна робота містить низку нових наукових положень, що в сукупності дозволяють розв'язати важливе наукове завдання у сфері публічного управління що полягає у теоретико-методологічному обґрунтуванні та розробленні практичних рекомендацій щодо впровадження штучного інтелекту в антикорупційну діяльність держави в умовах реформування судової влади в Україні.

Автором розроблено науково-практичні рекомендації, що є важливим для забезпечення прав і свобод громадян та підвищення ефективності функціонування системи публічного управління.

Логіка дослідження досить повно і змістовно викладена в роботі, згідно з визначеною метою та об'єктом.

Автором дисертаційного дослідження розроблено низку наукових положень, зокрема щодо впровадження інноваційних моделей у судову практику, що свідчить про самостійність та завершеність наукової праці **Непши Олексія Івановича**.

Все це підтверджує наукову новизну дисертаційного дослідження, яка полягає в тому, що :

вперше:

– науково обґрунтовано доцільність імплементації технології штучного інтелекту в національну судову систему України як інноваційного антикорупційного інструмента в умовах реформування судової влади з

акцентом на організаційному, предметно-процедурному та кадровому напрямах такого впровадження, що передбачає: усунення корупціогенних ризиків у процедурах автоматизованого розподілу судових справ під час оцінювання суддівського навантаження через визначення прогностного коефіцієнта складності справи та її орієнтовної ваги, в ході вирішення правового спору й генерування судового рішення та при проведенні спеціальної перевірки в процесі добору кандидатів на посаду судді;

удосконалено:

– теоретико-прикладний підхід до реалізації предметно-процедурного напряму імплементації штучного інтелекту в судову владу як антикорупційного інструмента, в основу якого покладено симбіоз моделей «асистивна технологія» і «цифровий суддя», шляхом нормативного запровадження комплексу положень, що врегульовують вибір суб'єкта, який надає судовий сервіс, категоризацію справ, допустимих до провадження штучного інтелекту, згоду учасників спору на його залучення, розмежування відповідальності за ухвалене рішення, обов'язок штучного інтелекту відмовитися від розгляду справи за відсутності попередньо сформованої судової практики та перегляд згенерованих рішень лише за нововиявленими та виключними обставинами;

– механізм впровадження штучного інтелекту в процедури кадрового добору суддів через обґрунтування змін до профільного законодавства про статус суддів і врегулювання процесу електронної взаємодії штучного інтелекту з автоматизованими інформаційними й довідковими системами, реєстрами та банками даних з метою формування об'єктивного цифрового профілю кандидата шляхом виявлення недостовірної інформації у відомостях, поданих кандидатом особисто, ознак недобросовісності та конфлікту інтересів;

дістали подальшого розвитку:

– наукові погляди на еволюцію феномену корупції як соціального та публічно-владного явища в умовах реформування національної судової влади, а також на складність ефективного протистояння корупційним практикам в судах шляхом обґрунтування найбільшої вразливості судової влади серед трьох гілок державної влади; підвищеної небезпеки корупційних практик в судах для реалізації прав людини, розвитку громадянського суспільства та державного управління; дуалістичної природи носіїв судової влади як суб'єктів, на яких поширюється спеціальне антикорупційне регулювання, та як ключового інструменту антикорупційної боротьби;

– науковий підхід до мінімізації корупційних ризиків в судовій системі, який, на відміну від існуючих, обґрунтовується амбівалентною сутністю судової влади в антикорупційному механізмі та розробленою авторською класифікацією ключових наслідків судової корупції, а саме: знищенням прав і свобод людини й громадянина; нівелюванням верховенства права та делегітимізацією державної влади як гаранта правопорядку; знеціненням зусиль органів правопорядку та інститутів правничої допомоги; загрозою національній безпеці; гальмуванням економічного розвитку та сприянням економічному занепаду; формуванням «суспільства цинізму»;

– обґрунтування необхідності запровадження інноваційних цифрових інструментів корупційної превенції, спрямованих на нейтралізацію комплексу взаємопов'язаних чинників неефективності антикорупційної діяльності держави в судовій владі, до яких віднесено: інституційно-кадрові (безсистемна та довготривала судова реформа; призначення до знову створених інституцій кандидатів із деформованою інституційною пам'яттю внаслідок системно-законодавчих прогалин в регулюванні добору до судів вищих ланок); морально-етичні (загальносуспільна девальвація етичних норм, дискредитація моральних авторитетів); та правозастосовні (наявність у суддів широких дискреційних повноважень; нестабільність та мінливість судової практики; відсутність дієвої відповідальності за корупційні правопорушення внаслідок дисфункції принципу невідворотності покарання);

– систематизація та класифікація переваг штучного інтелекту як інноваційного цифрового інструмента антикорупційної діяльності держави в судовій владі, серед яких виокремлено: загальнофілософські, морально-етичні (неупередженість, безпристрасність та безсторонність; незалежність; еталонна доброчесність) та прикладні предметно-процедурні й фінансові (оперативність судового розгляду зі збереженням якості судового рішення; мінімізація судових помилок і юридичної казуїстики, забезпечення передбачуваності й уніфікації судової практики; неоскаржуваність рішення штучного інтелекту; економія фінансово-бюджетних ресурсів);

– систематизація та класифікація ризиків штучного інтелекту як інноваційного цифрового інструмента антикорупційної діяльності держави в судовій владі, серед яких виокремлено: фундаментальний, або цивілізаційний (наділення технології часткою державної влади і підкорення їй людини), комбіновані етично-прикладні («бездушність» (дегуманізація) правосуддя та відсутність емпатії; алгоритмічна упередженість, «примарність» правосуддя; безвідповідальність і маніпулювання людиною) та операційні організаційно-технічні (що стосуються суб'єктів взаємодії (комунікації) зі штучним інтелектом, суб'єктів, способів і методів виправлення помилок в рішеннях штучного інтелекту, та вразливостей захисту його програмного середовища; брак цифрових компетенцій у громадян й поглиблення цифрової нерівності в країні).

Практичне значення результатів дослідження

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що за результатами дисертаційного дослідження з урахуванням ідентифікованих переваг і ризиків штучного інтелекту розроблено механізм його імплементації як інноваційного цифрового інструмента антикорупційної діяльності держави в національній судовій владі. Одержані наукові результати можуть бути використані центральними органами публічного управління як структурований методичний орієнтир для здійснення заходів із запобігання корупції в судовій системі в умовах її реформування із застосуванням штучного інтелекту.

Практичні рекомендації щодо вдосконалення управлінської діяльності використано:

- національним благодійним фондом «Рокада» під час підготовки та перевірки штучним інтелектом наративних і фінансових звітів для зарубіжних донорів, що дало змогу мінімізувати корупційні ризики, підвищити прозорість фонду під час процедур звітування та забезпечити організаційну спроможність в сфері моніторингу та аналізу даних і запобігання корупційним проявам (довідка про впровадження № 11/02-1 від 11.02.2026 р.);

- німецькою неурядовою організацією AWO International в ході підготовки та перевірки штучним інтелектом змістовних та фінансових звітів для інституційних (урядових) донорів, що сприяло підвищенню підзвітності організації під час операційно-управлінських процесів та організаційної спроможності в запобіганні недоброчесним практикам (сертифікат про впровадження № 1 від 11.02.2026 р.);

- територіальним управлінням Державної судової адміністрації України в Миколаївській області для ініціювання перед Радою суддів України питання про вироблення й внесення відповідних змін в Положення про автоматизовану систему документообігу суду з метою впровадження нової моделі автоматизованого розподілу судових справ і матеріалів із застосуванням штучного інтелекту на підставі прогнозного коефіцієнту складності справи та її орієнтовної ваги, що дасть змогу мінімізувати корупційні ризики та запобігти маніпуляціям під час розподілу (довідка про впровадження № 4/2-793/26 від 23.04.2026 р.);

- Вітовським районним судом Миколаївської області для розгляду на зборах суддів з метою ініціювання перед Радою суддів України питання про вироблення й внесення відповідних змін в Положення про автоматизовану систему документообігу суду задля прикладного впровадження інноваційної моделі автоматизованого розподілу судових справ і матеріалів із застосуванням штучного інтелекту, що здатна мінімізувати корупційні ризики, запобігти маніпуляціям під час розподілу, усунути суб'єктивізм у визначенні коефіцієнту складності справи та збалансувати суддівське навантаження (довідка про впровадження № 03-16/1/2026 від 27.04.2026 р.).

Крім того, теоретико-методичні положення та наукові результати дисертаційного дослідження використано в навчальному процесі Чорноморського національного університету імені Петра Могили при викладанні здобувачам вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» таких дисциплін, як «Публічна політика», «Право в публічному управлінні» та «Державна інформаційна політика та електронне врядування» (довідка про впровадження № 854/Д від 04.12.2025 р.).

Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях

Результати дослідження опубліковано в 17 наукових працях загальним обсягом 6,0 друк. арк. (особистий внесок автора – 5,2 друк. арк.), серед яких: 4 статті в наукових фахових виданнях України та 13 публікацій у матеріалах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи Непши О. І. дозволяє відзначити змістовність та логічність побудови викладеного матеріалу, обґрунтованість основних наукових положень, висновків і пропозицій, які сформульовані здобувачем самостійно.

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, дев'яти підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи складає 286 сторінок, основного тексту – 199 сторінок. Список використаних джерел налічує 259 найменувань. Робота містить 14 таблиць і 8 рисунків.

Дисертаційна робота написана на високому науково-теоретичному рівні, узагальнює багатий теоретичний і практичний матеріал. Стиль дисертації відповідає вимогам науковості, логічності, послідовності. Широка джерельна база роботи, аналіз великої кількості нормативних вітчизняних та зарубіжних документів свідчать про наукову ерудицію та компетентність дисертанта.

Дисертаційна робота оформлена з дотриманням вимог, встановлених для такого виду робіт.

Дотримання принципів академічної доброчесності

За результатами аналізу представлених матеріалів не встановлено фактів порушення академічної доброчесності. Дисертант дотримувався норм та принципів академічної доброчесності, норм законодавства про авторське право, порушень яких, як і академічного плагіату, не виявлено. У дисертації наявні посилання на відповідні джерела, зазначені у списку використаних джерел.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Оцінюючи загалом позитивно дисертаційне дослідження **Непши Олексія Івановича**, зазначаємо деякі дискусійні положення:

1. У роботі переконливо обґрунтовано слабкість традиційних антикорупційних інструментів у судовій владі, однак зв'язок цього аналізу з подальшим упровадженням штучного інтелекту розкрито недостатньо повно. Оскільки загальна тема дисертації присвячена механізму впровадження штучного інтелекту в антикорупційну діяльність держави, доцільно було б уже в межах цього підрозділу чіткіше показати, які саме виявлені чинники можуть бути мінімізовані за допомогою цифрових технологій. Наприклад, штучний інтелект міг би бути розглянутий як інструмент аналізу стабільності судової практики, виявлення аномалій у кадрових процедурах, моніторингу ризикових рішень і прогнозування корупційних загроз у судовій системі.

2. У підрозділі 2.2 автор ґрунтовно розкриває переваги впровадження штучного інтелекту в антикорупційну діяльність держави в судовій владі, однак окремі характеристики штучного інтелекту подані дещо ідеалізовано. Так, твердження про абсолютну неупередженість, незалежність, доброчесність

і математичну точність штучного інтелекту потребують більш обережного формулювання, оскільки алгоритми створюються людьми, навчаються на певних масивах даних і можуть відтворювати помилки, упередження або недоліки цих даних. Доцільно було б чіткіше показати, що антикорупційний потенціал штучного інтелекту залежить не лише від самої технології, а й від якості даних, прозорості алгоритмів, належного аудиту, кібербезпеки та правового контролю за функціонуванням таких систем.

3. У підрозділі 2.3 автор ґрунтовно розкриває ризики імплементації штучного інтелекту в антикорупційну діяльність держави в судовій владі. Зокрема, ризики алгоритмічної упередженості, кіберзагроз, маніпулювання даними та проблеми «чорної скриньки» мають безпосереднє практичне значення, тоді як питання «підкорення людини машині», «зворотної інструменталізації» або маніпулювання суддею з боку штучного інтелекту мають більш теоретико-філософський характер. Доцільно було б структурувати ризики за ступенем імовірності та рівнем загрози для судової системи, щоб посилити прикладну цінність запропонованої класифікації.

4. У підрозділі 3.1 автор обґрунтовано пропонує модернізувати організаційний напрям упровадження штучного інтелекту в судовій владі, однак положення щодо використання ШІ під час кадрового добору суддів потребує більш детального розкриття. Зокрема, слушною є ідея доповнення урядової Концепції шостим пріоритетним завданням — застосуванням штучного інтелекту у процедурах кадрового добору в судовій владі. Водночас доцільно було б чіткіше визначити, які саме функції може виконувати штучний інтелект у цьому процесі: аналіз декларацій, перевірку доброчесності, оцінювання професійного досвіду, виявлення конфлікту інтересів, прогнозування ризиків недоброчесної поведінки чи лише технічну обробку даних. Без такого уточнення запропонована ідея виглядає перспективною, але дещо загальною.

Разом із тим висловлені зауваження та рекомендації не знижують цінності наукових результатів дисертації, яка є самостійним, цілісним і завершеним дослідженням, свідчить про високий рівень професійної підготовки здобувача й демонструє наявність власної авторської позиції.

Загальний висновок

Дисертаційна робота **Непши Олексія Івановича** на тему: «**Механізм впровадження штучного інтелекту в антикорупційну діяльність держави в умовах реформування судової влади в Україні**», є самостійним, завершеним науковим дослідженням. Актуальність теми, обґрунтованість наукових положень та висновків, запропонованих автором рекомендацій, їх вірогідність, достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях свідчать про високий науковий рівень дослідження.

Дисертаційна робота **Непши Олексія Івановича** на тему: «**Механізм впровадження штучного інтелекту в антикорупційну діяльність держави**

в умовах реформування судової влади в Україні»» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами) та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (із змінами, внесеними згідно з постановою КМУ № 341 від 21.03.2022 р.) а її автор – **Непша Олексій Іванович** – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління,
професор, професор кафедри економічної безпеки,
публічного управління та адміністрування,
проректор з науково-педагогічної роботи
та інноваційного розвитку,
Державного університету
«Житомирська політехніка» (м. Житомир)

Димитрій ГРИЦИШЕН